

**Функциониране на вътрешната система за оценяване и поддържане на
качеството на обучение и на академичния състав
в Университета за национално и световно стопанство (УНСС)
в условията на дигитална трансформация**
Силвия Трифонова

**Functioning of the internal system for evaluating and maintaining the quality of
the education and the academic staff
in the University of National and World Economy (UNWE)
in the conditions of digital transformation**
Silvia Trifonova

Abstract:

The main purpose of the paper is to analyze the most essential aspects of the functioning of the internal system for evaluating and maintaining the quality of education and the academic staff at the University of National and World Economy (UNWE) in the conditions of digital transformation. An argument for elaborating the current paper is the significant change that have occurred in the functioning of this system in the UNWE due to the COVID-19 pandemic. The pandemic crisis forced the higher education system to react extremely quickly to transform training, and the UNWE proved to be very well prepared for this transformation. The paper will examine the main changes, achievements and problems that occurred in the functioning of the internal system for evaluating and maintaining the quality of the education and the academic staff at the UNWE in the conditions of digital transformation.

Keywords: quality of education and academic staff, quality management system, University of National and World Economy, digital transformation, COVID-19 pandemic

For contacts: Silvia Trifonova, UNWE, Sofia, trifonovasilvia@yahoo.com

ВЪВЕДЕНИЕ

Основната цел на доклада е да се анализират най-съществените аспекти на функционирането на вътрешната Система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав (СОПКОАС) в УНСС в условията на дигитална трансформация. Аргумент за засилване на дигиталната трансформация бе пандемията от COVID-19, която се отрази върху системата за управление на качеството в УНСС. В доклада се изследват основните промени, и силни и слаби страни на СОПКОАС в УНСС в условията на дигитална трансформация.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Системата за управление на качеството (СУК) в УНСС е внедрена от 10.05.2005 г. Обхватът на СУК включва провеждането на обучение във всички степени и форми на висше и продължаващо образование; управление и поддържане на качеството на обучение, на академичния състав и на научноизследователската дейност в университета и в неговите основни и обслужващи звена [3]. Настоящият доклад е посветен в частност на поддържането и оценяването на качеството на обучение и на академичния състав в УНСС.

В рамките на внедрената и поддържана СУК в УНСС е структурирана и функционира вътрешна СОПКОАС, която включва и проучване на студентското мнение и мнението на други заинтересовани страни. В СОПКОАС е разработен методически инструментариум за оценяване качеството на обучението по учебни дисциплини, специалности, професионални направления и различни форми на обучение [5, с. 13].

При последния контролен външен одит, проведен през юни 2022 г. от международната сертифицираща организация NQA, е потвърдена СУК на УНСС и е установено, че тя се поддържа ефективно спрямо изискванията на международния стандарт ISO 9001:2015. В съответствие с разпоредбите на ЗВО и Методическите насоки на НАОА периодично се изготвя доклад-самооценка за функционирането на СОПКОАС [4]. Анализите, оценките и изводите в доклада са в пряка връзка с изискванията на стандартите, критериалната система към тях за институционална и програмни акредитации, и изискванията на ISO 9001:2015. Последният доклад е приет от Академичния съвет (АС) на УНСС на 15.02.2023 г.

Главен акцент в СУК на УНСС е дефинирането на основните процеси и процедури в образователната, научноизследователската и поддържащите дейности, както и оценката и регулирането на качеството на обучението и на академичния състав [4, с. 3-4]. Налице е ясно дефинирана и следвана Политика по качеството в УНСС, съдържаща ясни измерими цели по качеството. Тази политика се утвърждава от ректора на УНСС, обсъжда се и се актуализира периодично, и е публично оповестена на интернет страницата на университета [2].

В УНСС са изградени и функционират няколко вътрешни структури за прилагане на политиката за осигуряване на качеството. Това са Съвет по качеството, Комисия за осигуряване и оценяване на качеството (КООК) на ниво университет и Факултетни комисии за осигуряване и оценяване на качеството (ФКООК). Съветът по качеството има за основна роля създаването, поддържането и усъвършенстването на СУК в УНСС. Председател на Съвета по качеството е заместник-ректорът по учебната дейност на УНСС. КООК е утвърдена с Решение на АС № 3/13.05.2020 г. [6, с. 11]. В съответствие с ISO 9001 веднъж годишно се провежда преглед на СУК на основание заповед на ректора, като последният такъв преглед е от юни 2022 г. Председател на КООК е заместник-председателят на Съвета по качество. Членове на КООК са заместник-деканите по качеството и международното сътрудничество на факултетите в УНСС, представители на Студентския съвет на УНСС, представители на бизнеса и национално-представени работодателски организации, и представители на национално-представени синдикални организации. ФКООК са структурирани със заповед на деканите на факултетите. В състава на ФКООК се включват същите представителни групи – на студентите от обучаваните специалности във факултета, на синдикатите и на бизнеса.

Факултетите в УНСС имат приети Цели по качеството, които се утвърждават и подписват от ректора, и са публично достъпни на вътрешната електронна система, т.нар. Интранет мрежа. Целите по качеството на факултетите се актуализират периодично на годишна база. Стратегическите цели на УНСС са общо 6 на брой и са в съответствие с изискванията за конкретност, измеримост, постижимост, определеност във времеви периоди. Стратегическите цели на УНСС

намират пряк израз в целите по качеството на факултетите, за които има посочени конкретни отговорници, измерители и периоди на действие. ФКООК имат приети Планове за работа в конкретни области на управление на качеството, осигурявайки съответствие със стандартите и критериите на НАОА. Тези планове за работа са публикувани в Интранет мрежата на УНСС, след подписването им от ректора. Протоколите от заседанията на ФКООК се отличават с разнообразие от форми и също се публикуват в Интранет мрежата.

Чест пропуск, който се допуска в работата на ФКООК, е липсата на представители на синдикатите, на студентите от обучаваните специалности във факултета и на бизнеса в заседанията на комисиите. Абонатите на решенията от заседанията на ФКООК, са деканите на факултетите, председателя на КООК, както и лицата, засегнати от решенията [1, с.7].

Действащите вътрешноорганизационни и планови документи за дейността на УНСС са в съответствие със ЗВО и Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), документирани са и са публично оповестени. Основните стратегически документи на УНСС са: а) Визията и мисията на УНСС; б) Мандатната програма за дейността на УНСС за 2019-2023 г., идентифицираща основните ключови и операционни фактори на успеха на университета, както и стойности на стратегически ориентири и количествено измерими показатели в 4 перспективи: студенти, академичен и административен състав, вътрешни процеси и материално-техническа база и финанси, обхващащи всички основни дейности в УНСС и позволяващи обективни наблюдения над протичащите процеси [4, с. 2]. Разработени са и Стратегии за развитие на основните професионални направления на обучение, Стратегия за управление на риска (2021-2023 г.), Стратегия за електронизация на УНСС, Стратегия за интернационализация на УНСС (2020-2025 г.), Стратегия за дигитализация на УНСС (2022-2025 г.) и др.

Оценката на качеството на обучението и на академичния състав се извършва на основата на: а) Визия и мисия на УНСС; б) Количествено измерими цели за всички факултети, дирекции и обслужващи звена; в) Стандарти на УНСС, съдържащи изисквания към качеството на обучението по професионални направления, специалности, образователно-квалификационни степени (ОКС) и форми на обучение; г) Условия за обучение на студентите и докторантите, осигурени от УНСС [4, с. 8]. Комплексната оценка на качеството на обучението и на академичния състав представлява претеглена средна величина от критерии, показатели и относителни тегла, изготвена въз основа на самооценка на титулярите на дисциплини и техните асистенти [4, с. 8].

Планирането на графиците за самооценка по дисциплини в отделните катедри отчита предстоящи атестации на преподаватели, негативни оценки в анкетите сред студентите и подадени жалби от студентите за качеството на обучението, несъответствия и зони за подобрения, установени при вътрешните и външните одити и прегледа от ръководството [4, с. 8]. В УНСС е въведена система от стимули за академичния и административния състав в зависимост от степента на поддържане на качеството на обучение.

Провеждането на целеви анкетни проучвания сред студентите и преподавателите за оценяване качеството на обучението и на академичния състав е ключов елемент на вътрешната СОПКОАС в УНСС. Прилага се

систематичният подход при проучване мнението на студентите и докторантите в университета, с провеждане на регулярни дейности за осигуряване на обратна връзка от заинтересованите страни относно качеството на обучение в УНСС по учебни дисциплини, специалности, професионални направления и различни форми на обучение.

Пандемичната криза от COVID-19 наложи нов инструментариум за анкетиране, но не и промяна или отлагане на установените процеси на проучване мнението на студентите и докторантите в УНСС [4, с. 13]. Прилага се нова Методика за оценка на качеството на образователния процес в УНСС от комплексен тип чрез използване на редица групи показатели. Тя е приложена в 2 типа проучвания – общо и специализирано. Чрез анкетните проучвания се осигурява обратна връзка от целевите групи: студенти, преподаватели и работодатели. През 2022 г. общото и специализираното изследване са проведени в периода 25 април – 13 май, като в първото са участвали 8669 студенти, а във второто – 7465 [4, с. 13]. Резултатите се обсъждат от ръководството и отчитат при планиране и провеждане на обучението през настоящата учебна година [4, с. 13].

В УНСС непрекъснато се предприемат действия за подобряване качеството на обучението и на преподавателския състав на ниво катедри и факултети. Провеждат се редовни обсъждания на въпросите и добрите практики в чуждестранните университети относно съдържанието на учебния материал, както и относно структурата на учебните планове и учебните програми за обучение.

Периодично в УНСС се провеждат и целеви анкетни проучвания за идентифициране на изискванията на практиката към подготовката и реализацията на дипломираните студенти – от ОКС «бакалавър» и ОКС «магистър». Осигурява се разнообразна информация за възможностите за усъвършенстване на учебния процес и приближаването му към изискванията на трудовия пазар. В съответствие с това се предприемат мерки за подобряване и актуализация на учебното съдържание, които намират израз в редица конкретни действия на катедрите и факултетите. И през 2022 г. УНСС е отличаван и награждаван от работодателите сред останалите висши училища в професионално направление „Икономика“.

Дигиталната трансформация намира ярък израз в прилагането на вътрешната СОПКОАС в УНСС. Основен стратегически документ в това направление е приетата през май 2022 г. Стратегия за дигитализация на УНСС (2022-2025 г.). През 2022 г. е налице масово обновяване на сървъри, компютърни конфигурации и учебни зали, непрекъснато наблюдение на ИТ инфраструктурата и поддържане на системното софтуерно осигуряване. На практика са дигитализирани всички процеси в УНСС – от изпитите, през онлайн обявяването, до класирането и онлайн записването на студентите. Създадени са нови информационни системи от входа на основните процеси на обучението (кандидатстване, класиране и записване на студентите) през поддържане на дигиталната студентска книжка до системата „Уеб студент“ като пример на високо ниво на онлайн услуги за студентите до края на следването им [4, с. 4]. Дигитализиран е и процесът за кандидатстване в студентските общежития и издаването на уверения. Поддържа се мрежовата и информационната киберсигурност в УНСС. Налице е дигитализация на дейностите по мобилност като са предприети стъпки за въвеждане на системата

за цифрово подписване на двустранни междуинституционални споразумения, както и на учебните планове на студентите по програма „Еразъм+“ (онлайн).

На ниво факултет е отчетен напредък в дигитализацията на учебната и изследователската работа, свързан с провеждането на неприсъствени учебни занятия, онлайн тестове за текущ контрол и онлайн семестриални и държавни изпити, както и онлайн или хибридно провеждане на публични лекции, семинари, форуми, конференции и други инициативи.

На базата на направения анализ могат да се изведат следните основни положителни страни на вътрешната СОПКОАС в УНСС:

1. УНСС организира своите дейности в съответствие със своята мисия, цели и задачи, обществените потребности и действащото законодателство.

2. Цялостната дейност в УНСС е подчинена на институционалната система за качество, без да се пренебрегва спецификата на висшето училище, което носи отговорност за развитието на културата за качеството.

3. Изградени са и се усъвършенстват съответни вътрешни структури за разработването и прилагането на политиката за осигуряване на качеството, в които се включват студенти и заинтересовани страни.

4. Подобрява се качеството на обучението и на академичния състав в резултат на системно провежданите проучвания на мнението на студентите и на другите заинтересовани страни, и на дигитализацията на всички процеси в УНСС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Функционирането на вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав в УНСС претърпява значими промени в условията на дигитална трансформация, като е отчетен съществен напредък в електронизацията на учебния и изследователския процес. Пандемичната криза налага системата на висшето образование да реагира изключително бързо, за да преобразува обучението, и УНСС се оказва много добре подготвен за тази трансформация. УНСС се отнася отговорно към осигуряването на качеството във всички основни аспекти от своята дейност и полага усилия за формирането и развитието на култура на качеството. Чрез вътрешни и външни одити на СУК съгласно международния стандарт ISO 9001:2015 своевременно се идентифицират реални и потенциални несъответствия и зони за подобрения. В университета е създадена надеждна организация за предприемане на коригиращи и превантивни действия без необоснована забава за отстраняване на причините за несъответствията. Анкетните проучвания показват устойчив и висок интерес на студентите към УНСС във всички образователно-квалификационни степени и в образователната и научна степен «доктор», и висока удовлетвореност на работодателите към подготовката на студентите от УНСС.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Василева, Е. (2023), Система за управление на качеството на УНСС, 11 януари.

[2] Политика по качеството на УНСС, достъпно на [онлайн]: https://www.unwe.bg/Uploads/Main/4651e_%d0%bf%d0%be%d0%bb%d0%b8%d1%8

[2%d0%b8%d0%ba%d0%b0%20%d0%bf%d0%be%20%d0%ba%d0%b0%d1%87%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be%20%d1%81%d0%ba%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%b0%202020.pdf](https://www.unwe.bg/bg/pages/14931/%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%87%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be%d1%82%d0%be.html)

[3] Система за управление на качеството на УНСС, достъпно на [онлайн]: <https://www.unwe.bg/bg/pages/14931/%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%87%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be%d1%82%d0%be.html>

[4] УНСС (2022), Доклад за функционирането на вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и академичния състав в Университета за национално и световно стопанство през 2022 г.

[5] УНСС (2023), Последваща институционална акредитация 15-17 май 2023 г.

[6] УНСС (2020), Решения на Академичния съвет № 3/13.05.2020 г.